9. 2. 2017

ID: 105001

Restituce

§ 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. jako podmínku vydání movité věci oprávněné osobě stanoví pouze existenci současné či minulé funkční souvislosti se specifikovanou nemovitostí, aniž by jakkoli blíže upřesňoval, k jakému časovému úseku má být řečená účelová provázanost zjišťována. Při interpretaci restitučního zákonodárství je nutné postupovat vůči oprávněným osobám co nejvstřícněji, případné legislativní nedůslednosti nemohou jít restituentům k tíži. Zavdává-li restituční předpis pochybnosti, zda na jeho základě má být minulá křivda napravena, či nikoli, je namístě k jejímu odčinění přikročit, a to zvláště za situace, v níž náklady této nápravy nese pouze stát. Je-li znění restitučního zákona zcela jednoznačné a pochybnosti nevyvolává, není v principu přiléhavé normu vymezující rozsah restituovaného majetku teleologickou redukcí sémanticky zužovat. Podmínkou vydání movité věci dle § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. není trvání historické funkční souvislosti daného objektu s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní nebo která se vydává podle zákona č. 428/2012 Sb., po alespoň část rozhodného období. Ač ale v obecné rovině preference výkladu příznivého k restituentům vede k závěru, že není přiléhavé trvat na tom, aby historická funkční souvislost požadovaného objektu s nemovitou věcí, již oprávněná osoba vlastní nebo která se jí vydává, trvala i v rozhodném období, nelze vyloučit, že se naopak vyskytnou případy, v nichž bude mezi okamžikem přetržení vazeb nárokované věci na majetek církve a počátkem rozhodného období natolik velký časový odstup, že se bude s ohledem na účel majetkového vyrovnání s církvemi v režimu zákona č. 428/2012 Sb. (jímž je zejména zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd spáchaných komunistickým režimem v období let 1948 až 1989) restituce vlastnického práva k ní na základě § 7 odst. 2 citovaného předpisu jevit absurdní, v kteréžto situaci mohou shora zmíněná teleologická hlediska působící ve prospěch restrikce odkazované normy nabýt převahy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 945/2016, ze dne 3.11.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně Římskokatolické farnosti Veverská Bítýška, se sídlem ve V.B., zastoupené JUDr. F.S., advokátem se sídlem v B., proti žalované Národní galerii, se sídlem v P., zastoupené Mgr. Š.V., advokátkou se sídlem v P., o nahrazení projevu vůle, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 39 C 50/2015, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. prosince 2015, č. j. 16 Co 387/2015-104, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. prosince 2015, č. j. 16 Co 387/2015-104, se ruší a věc se tomuto soudu vrací k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 7. 8. 2015, č. j. 39 C 50/2015-60, nahradil souhlas žalované s uzavřením dohody o vydání originálu obrazu nazývaného „Madona z Veveří“ žalobkyni (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.). Soud po provedeném dokazování konstatoval, že žalobkyně je oprávněnou osobou ve smyslu zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů, ve znění nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, publikovaného pod č. 177/2013 Sb. (dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“), jež vůči žalované coby osobě povinné řádně uplatňuje nárok na vydání movité věci, která funkčně souvisela s nemovitostí ve vlastnictví žalobkyně (viz § 7 odst. 2 citovaného předpisu). Vlastnické právo ke kapli, v níž byl obraz umístěn, přešlo v roce 1925 na stát (roku 1951 byl pak uskutečněn zpětný převod kaple na žalobkyni), vlastnictví obrazu však nadále náleželo farnosti a státní orgány jej respektovaly (jak vyplývá kupříkladu z přípisu finanční prokuratury ze

dne 2. 3. 1933), a to i poté, co bylo dílo umístěno do úschovy Zemského muzea v Brně, respektive Státní sbírky starého umění. Teprve v roce 1958 počalo Ministerstvo zemědělství s obrazem nakládat jako s věcí vlastní (státním majetkem), čímž naplnilo restituční skutkovou podstatu upravenou v § 5 písm. k) zákona č. 428/2012 Sb., neb si bez právního důvodu ponechalo věc, která dříve byla státu toliko svěřena. Z předeslaných důvodů soud uzavřel, že bylo lze projednávané žalobě vyhovět.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 8. 12. 2015, č. j. 16 Co 387/2015-104, rozhodnutí soudu prvního stupně k odvolání žalované ve výroku I. potvrdil (výrok I.), ve výroku II. je změnil, pokud jde o výši přiznané náhrady nákladů řízení, jinak je i v tomto výroku potvrdil (výrok II.) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok III.). Odvolací soud nejprve zdůraznil, že řízení před soudem prvního stupně nebylo zatíženo odvolatelkou namítanou vadou překvapivosti a že obvodní soud nebyl v dané věci povinen udělit žalované poučení ve smyslu § 118a odst. 2 či 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“). Po věcné stránce následně akcentoval, že příslušná farnost již v 18. století se sporným obrazem důvodně nakládala jako se svým vlastnictvím, současně bylo dané dílo prokazatelně funkčně svázáno s kaplí Matky Boží na Veveří, jejímž vlastníkem je od roku 1951 až do současnosti žalobkyně. Z provedených důkazů se jasně podávalo, že Správa státních lesů a statků, která kapli po přechodu na stát v roce 1925 spravovala, uznávala vlastnické právo farnosti k inventáři, včetně předmětného obrazu, obdobný postoj pak zaujala též finanční prokuratura v přípisu z roku 1933. Odvolací soud konstatoval, že ustanovení § 5 písm. k) zákona č. 428/2012 Sb. upravuje dvě restituční skutkové podstaty: zatímco k naplnění první z nich se vyžaduje, aby stát sporný předmět v rozhodném období převzal, druhá předpokládá, že stát měl příslušný objekt ve své dispozici již před počátkem rozhodného období (kupříkladu jako zástavu či depozitum) a teprve po 25. 2. 1948 se ve vztahu k oné věci počal chovat jako vlastník. Obraz „Madona z Veveří“ byl sice již ve 30. letech 20. století svěřen do úschovy Zemskému muzeu v Brně a následně Státní sbírce starého umění, ani po dobu jejich dispozice s předmětným dílem se nicméně stát k dotčené věci nechoval jako k vlastnímu majetku. V samotném setrvávání věci v dispozici veřejnoprávních subjektů, jež bylo odůvodněno skutečnostmi uměleckohistorické povahy, nelze spatřovat projev vůle státu nakládat s obrazem jako se svým. Teprve v červenci 1958 Ministerstvo zemědělství jednoznačně deklarovalo, že jej pokládá za státní vlastnictví. Soud prvního stupně tudíž učinil přesvědčivé skutkové i právní závěry a korektně konstatoval, že bylo v dané při namístě žalobnímu žádání vyhovět.

Proti tomuto rozsudku brojí žalovaná dovoláním, v němž odvolacímu soudu předně vytýká, že neoznačil za vadný postup Obvodního soudu pro Prahu 1, jenž žalované neudělil náležité poučení dle § 118a odst. 2 a 3 o. s. ř., přestože řešenou kauzu posoudil odlišně od jejího právního názoru, respektive dospěl k závěru, že nenavrhla důkazy dostatečně dokládající její tvrzení. Podle mínění dovolatelky má účastník právo, aby mu ještě předtím, než nastoupí koncentrace řízení, bylo vyjeveno, jak na spor nahlíží soud, naopak není přípustné, aby se teprve z pro něj nepříznivého rozhodnutí dozvěděl, že ohledně určité rozhodné otázky neunesl důkazní břemeno. V řešené věci žalovaná nebyla upozorněna na to, že neprokázala svá tvrzení, dle nichž vlastnictví ke spornému obrazu již v roce 1925 společně s celým veverským panstvím přešlo na stát, jenž jako vlastník obrazu vystupoval již před počátkem rozhodného období. Nemohla tudíž své důkazní návrhy ještě v řízení před soudem prvního stupně odpovídajícím způsobem doplnit a důkazy, jež označila dodatečně, pak odvolací soud převážně odmítl provést.

Z hlediska hmotněprávního pak odvolací soud nesprávně dovodil, že k majetkové křivdě spočívající v ponechání si obrazu „Madona z Veveří“ bez právního důvodu ve smyslu § 5 písm. k) zákona č. 428/2012 Sb. došlo v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. Žalovaná v dovolání předestírá podrobnou polemiku se závěrem, že se stát k řečenému dílu počal chovat jako vlastník až v roce 1958, přičemž rozporuje zjištění, jež soudy nižších stupňů učinily na základě jednotlivých v řízení provedených důkazů, mimo jiné písemností finanční prokuratury z let 1933 a 1936, žádosti Státní sbírky starého

umění z roku 1939 o svěření obrazu žadateli, respektive dekretu Ministerstva zemědělství o darování obrazu Národní galerii v Praze z roku 1958 (zejména tento dokument dle dovolatelky soudy hodnotily čistě formálně, a nikoli dle jeho obsahu, z něhož vyplývala pouhá změna hospodaření s obrazem, tj. přesun jeho správy na žalovanou). Podle názoru dovolatelky z listinných důkazů provedených v řízení jednoznačně vyplývá, že stát jako majitel vzpomínaného obrazu fakticky vystupoval již řadu let před rozhodným obdobím.

K naplnění skutkové podstaty dle § 5 písm. k) zákona č. 428/2012 Sb. v předmětné věci nedošlo též proto, že nebylo zjištěno, že by žalobkyně či jiný církevní subjekt před rokem 1939, po skončení druhé světové války či v rozhodném období stát vyzvaly k navrácení obrazu. Bylo proto namístě konstatovat, že žalovaná měla po celé rozhodné období souhlas církve s ponecháním si díla, pročež jej neměla ve své moci bez právního důvodu, nýbrž jako jeho oprávněný držitel (schovatel či výprosník).

Konečně dovolatelka nastoluje otázku funkční souvislosti obrazu s nemovitou věcí ve vlastnictví žalobkyně, jež v souladu s § 7 zákona č. 428/2012 Sb. představuje podmínku jeho vydání. Ze skutkových zjištění nevyplývá, že by předmětný objekt v rozhodném období či v okamžiku rozhodování soudů funkčně souvisel s jakoukoli budovou vlastněnou žalobkyní. Nejméně od roku 1935 již obraz „Madona z Veveří“ pozbyl svou sakrální funkci a stal se předmětem muzeální povahy, nebyl tedy spjat s kaplí Matky Boží. Soudy nadto dovodily existenci funkční souvislosti mezi obrazem a posledně jmenovanou budovou, přestože jej současně výslovně odmítly pokládat za příslušenství uvedené nemovitosti, což žalovaná pokládá za vnitřně rozporné.

Z těchto důvodů dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

K dovolání se vyjádřila žalobkyně, jež jej označila za zjevně bezdůvodné. K námitce nedostatku poučení dle § 118a o. s. ř. upozorňuje na fakt, že žalovaná byla v řízení zastoupena práva znalými advokáty, tvrzení, že stát nabyl sporný obraz před rozhodným obdobím, pokládá za přesvědčivě vyvrácené, a konečně poukaz na údajný nedostatek funkční souvislosti obrazu s nemovitostí vlastněnou žalobkyní má za účelový. Nejvyššímu soudu proto navrhuje, aby předmětné dovolání odmítl.

V řízení o dovolání bylo postupováno podle o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014, které je podle čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodující pro dovolací přezkum.

Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zabýval jeho přípustností.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Nejvyšší soud musí předně podotknout, že značná část dovolatelkou předestřené argumentace je zasvěcena otázkám skutkové povahy, jež dovolacímu přezkumu dle účinné právní úpravy podrobovat nelze (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2693/2014, ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 25 Cdo 4440/2015, či ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4190/2015). Kognici

dovolacího soudu se z tohoto důvodu vymyká především otázka, ve kterém okamžiku stát poprvé projevil vůli nakládat s obrazem „Madona z Veveří“ jako vlastník. Daný problém je pro výsledek posuzované kauzy bezpochyby stěžejní, jelikož převzetí či ponechání si věci státem bez právního důvodu, o němž hovoří § 5 písm. k) zákona č. 428/2012 Sb., lze (konformně s výkladem obdobně koncipovaných ustanovení jiných restitučních zákonů) v zásadě interpretovat jako převzetí držby věci, a to i držby neoprávněné (srovnej kupř. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4505/2008, ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2302/2010, a ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. 22 Cdo 4560/2011). Držba přitom dle tradičního výkladu zahrnuje jednak faktické ovládání věci, jednak držební vůli, tj. vůli nakládat s věcí jako s vlastní (viz kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2014, sp. zn. 28 Cdo 592/2014, nebo jeho rozsudek ze dne 7. 7. 2015, sp. zn. 22 Cdo 473/2015). Jelikož bylo zjištěno, že se předmětné dílo dostalo do dispozice státu již v letech předcházejících rozhodnému období, ukazuje se být podstatnou právě identifikace časového bodu, k němuž lze státu poprvé připisovat vůli nakládat s obrazem „Madona z Veveří“ coby se svým majetkem. V právě naznačených mezích se však řešení předestřené otázky odvíjí od hodnocení důkazů provedených v dosavadním řízení, přičemž není myslitelné, aby dovolací soud revidoval úvahu soudů nižších stupňů, že existenci držební vůle státu nelze dovodit z přípisu finanční prokuratury z roku 1933, eventuálně dopisu Státní sbírky starého umění z roku 1939, nýbrž až z dekretu vydaného Ministerstvem zemědělství v roce 1958, a nahradil jej závěrem vlastním. Část dovolací argumentace, jež se tímto směrem ubírá, tak nemůže být úspěšnou.

Namítá-li dále žalovaná, že k naplnění skutkové podstaty zakotvené v § 5 písm. k) zákona č. 428/2012 Sb. nemohlo dojít proto, že žalobkyně nepožádala v rozhodném období (ani v letech jemu předcházejících) stát o vrácení sporného díla, a žalovaná jej proto neměla u sebe bez právního důvodu, nýbrž na základě souhlasu církve, sluší se v první řadě zopakovat, že v tuzemském právním řádu neplatí zásada, že kdo mlčí, souhlasí (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4441/2007, ale také již rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 12. 4. 1927, sp. zn. Rv I 1643/26), pročež z pouhé nečinnosti nelze bez dalšího dovozovat tacitní souhlas (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1602/2015). Pokládá-li snad dovolatelka za významné, že oprávněná osoba mohla být s prvotním převzetím obrazu do detence státu ztotožněna, a lze tudíž usuzovat, že zde zprvu bylo právního důvodu pro to, aby s ním stát nakládal (kupříkladu v rámci žalovanou zmiňované úschovy či výprosy), je třeba podotknout, že výše uvedená restituční skutková podstata cílí mimo jiné právě na případy, v nichž stát ponejprv dotčenou věc s oporou v právním důvodu převzal, následně si ji však v průběhu rozhodného období přisvojil a ponechal (proměniv detenci v držbu), k čemuž již náležitým titulem vybaven nebyl.

Dovolání lze nicméně shledat přípustným ve smyslu § 237 o. s. ř., jelikož dovolatelka ve své další argumentaci obsahově vymezila Nejvyšším soudem dosud neřešenou právní otázku, zda lze movitou věc ve vlastnictví státu vydat dle § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. toliko za předpokladu, že s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní nebo jež se rovněž vydává v režimu právě citovaného předpisu, souvisí, případně souvisela po alespoň část rozhodného období, anebo zdali postačuje, vykazoval-li dotčený objekt funkční souvislost s příslušnou nemovitostí oprávněné osoby v době rozhodnému období předcházející.

Při zodpovídání předestřené otázky by mohl být relevantním shledán názor komentářové literatury (byť je vyslovován při výkladu § 7 odst. 1, nikoli odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb.), dle něhož z teleologického náhledu na odkazované ustanovení vyplývá, že historická funkční souvislost musela existovat alespoň po část rozhodného období (srovnej Kříž, J. In: Kříž, J., Valeš, V. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 194, a Chocholáč, A. In: Jäger, P., Chocholáč, A. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 88). Dovolací soud však za

východisko svých úvah musí vzít skutečnost, že § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. jako podmínku vydání movité věci oprávněné osobě stanoví toliko existenci současné či minulé funkční souvislosti se specifikovanou nemovitostí, aniž by jakkoli blíže upřesňoval, k jakému časovému úseku má být řečená účelová provázanost zjišťována. Jelikož z jednoznačných slov zákona požadavek na existenci funkční souvislosti v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 nikterak neplyne, bylo by k náhledu, jejž naznačuje shora odkazovaná literatura a který preferuje též žalovaná (namítajíc, že k přerušení souvislosti obrazu „Madona z Veveří“ s kaplí Matky Boží došlo již před druhou světovou válkou), možné dospět toliko tzv. teleologickou redukcí, tedy zúžením významu normy pod hranice její dikce s ohledem na principy, hodnoty a účely, z nichž aplikovaná právní úprava vychází (k této metodě dotváření práva srovnej blíže zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2304/2011, dále viz též Melzer, F. Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 252–253).

Nejvyšší soud však má za to, že krom teleologických důvodů, jež by eventuálně opodstatňovaly přijetí interpretace § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. vedoucí k restrikci požadavku funkční souvislosti na rozhodné období z hlediska uvedeného předpisu, je rovněž třeba mít na paměti imperativ, bezpočtukrát zdůrazněný v judikatuře, dle něhož je při interpretaci restitučního zákonodárství nutné postupovat vůči oprávněným osobám co nejvstřícněji (viz kupř. nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 515/06, ze dne 13. 7. 2010, sp. zn. I. ÚS 62/08, či ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 1713/13, bod 36) s tím, že případné legislativní nedůslednosti nemohou jít restituentům k tíži (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. I. ÚS 2758/10, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1212/2015). Bylo již přitom rovněž judikováno, že zavdává-li restituční předpis pochybnostem, zda na jeho základě má být minulá křivda napravena, či nikoli, je namístě k jejímu odčinění přikročit, a to zvláště za situace, v níž náklady této nápravy nese pouze stát (srovnej např. nález Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 2430/13, bod 47, popřípadě usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. 28 Cdo 2877/2013, a ze dne 14. 4. 2015, sp. zn. 28 Cdo 4246/2013). Tím spíše musí platit, že je-li znění restitučního zákona zcela jednoznačné a pochybnosti nevyvolává, není v principu přiléhavé normu vymezující rozsah restituovaného majetku teleologickou redukcí sémanticky zužovat. Jako zásadu je proto možné akceptovat tezi, že podmínkou vydání movité věci dle § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. není trvání historické funkční souvislosti daného objektu s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní nebo která se vydává podle zákona č. 428/2012 Sb., po alespoň část rozhodného období.

Současně je ovšem třeba podotknout, že pro aplikaci restitučních předpisů jsou charakteristické také úsilí o komplexní uchopení každého jednotlivého případu, možnost zohlednění širokého kontextu relevantních okolností a snaha o zahrnutí veškerých aspektů, jež se ukazují být významné pro spravedlivé řešení dané kauzy. Ač tedy v obecné rovině preference výkladu příznivého k restituentům vede k závěru, že není přiléhavé trvat na tom, aby historická funkční souvislost požadovaného objektu s nemovitou věcí, již oprávněná osoba vlastní nebo která se jí vydává, trvala i v rozhodném období, nelze vyloučit, že se naopak vyskytnou případy, v nichž bude mezi okamžikem přetržení vazeb nárokované věci na majetek církve a počátkem rozhodného období natolik velký časový odstup, že se bude s ohledem na účel majetkového vyrovnání s církvemi v režimu zákona č. 428/2012 Sb. (jímž je zejména zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd spáchaných komunistickým režimem v období let 1948 až 1989) restituce vlastnického práva k ní na základě § 7 odst. 2 citovaného předpisu jevit absurdní, v kteréžto situaci mohou shora zmíněná teleologická hlediska působící ve prospěch restrikce odkazované normy nabýt převahy.

Jelikož odvolací soud v řešené kauze své úvahy týkající se účelového sepjetí vzpomínaného obrazu s nemovitým majetkem žalobkyně zřetelně nepředestřel a ponechal je takřka zcela implicitními, znemožnil tím Nejvyššímu soudu zhodnotit jejich konformitu s právě provedeným výkladem, pročež nezbylo než dovodit neúplnost (a tedy i nesprávnost) jeho posouzení rozebíraného aspektu věci s

nutným důsledkem v podobě kasace napadeného rozhodnutí. V dalším řízení pak bude namístě, aby Městský soud v Praze argumentační pozadí svého úsudku o naplnění podmínek restituce vlastnictví k věci dle § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. v posuzované při detailněji (a s náležitým zřetelem k právnímu názoru dovolací instance) osvětlil.

Vytýká-li žalovaná nalézacímu i odvolacímu soudu vnitřní rozpornost v jejich úvahách danou tím, že předmětnému obrazu připsaly funkční souvislost s kaplí Matky Boží a současně jej nepokládaly za příslušenství této stavby, sluší se uvést, že v uvedeném žádný protimluv spatřovat nelze. Již proto, že předpokladem označení věci za příslušenství ve smyslu § 294 zákona č. 946/1811 Sb. z. s., obecného zákoníku občanského, byla dle dobového výkladu skutečnost, že se nacházela ve vlastnictví téhož subjektu jako věc hlavní (srovnej například rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 26. 10. 1927, sp. zn. R I 914/27, či ze dne 5. 12. 1929, sp. zn. Rv I 24/29, dále viz též Rouček, F., Sedláček, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha: V. Linhart, 1935. Reprint ASPI Publishing, 2002. s. 32–33), zatímco podstatou funkční souvislosti je primárně faktický stav účelového sepjetí dvou objektů bez ohledu na osobu jejich vlastníka, je zřejmé, že množiny věcí tvořících příslušenství konkrétní nemovitosti na straně jedné a věcí, jež k ní podle své funkce náležely dle § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb., na straně druhé nebudou nutně identické (ač mezi nimi pravděpodobně bude panovat značný překryv). Není tedy nikterak kontradiktorní konstatovat, že sporný obraz funkčně souvisel s kaplí Matky Boží na Veveří a zároveň nebyl jejím příslušenstvím (obdobně viz Chocholáč, A. In: Jäger, P., Chocholáč, A. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 93–94).

Dovolatelka napadá coby chybný rovněž závěr odvolacího soudu, dle něhož nebylo třeba, aby jí soud prvního stupně udělil poučení v souladu s § 118a odst. 2 a 3 o. s. ř. Námitce porušení poučovací povinnosti dle § 118a odst. 2 o. s. ř. důvodnost přiznat nelze, neb k tomuto poučení je třeba přistoupit toliko v případě, že soud uvažuje o posouzení předmětu řízení podle jiných hmotněprávních norem, než odpovídá názoru účastníka, vyvolá-li tato diskrepance v právní kvalifikaci potřebu doplnění dalších skutkových tvrzení (srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1586/2005, ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 721/2008, a ze dne 11. 1. 2016, sp. zn. 32 Cdo 137/2014). Ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. naproti tomu nelze vykládat tak, že by účastníci měli znát výsledný závěr soudu o projednávané věci dříve, než je vysloven v jeho rozhodnutí (srovnej např. usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2007, sp. zn. II. ÚS 511/05, nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 2804/10, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 1808/16, bod 10). V předmětné kauze přitom nenastal žádný rozchod mezi účastníky a soudem prvního stupně v náhledu na otázku, dle jaké právní normy má být uplatněný nárok kvalifikován. Ani jedna z procesních stran totiž nerozporovala, že určující pro potenciální úspěšnost projednávané žaloby je mimo jiné posouzení otázky, zdali k majetkové křivdě, jež má být na jejím základě reparována, došlo v rozhodném období z hlediska zákona č. 428/2012 Sb., či nikoli. Fakt, že se obvodní soud v posledku neztotožnil s právní argumentací žalované, jež na předestřenou otázku odpovídala negativně, a naopak přitakal názoru žalobkyně, důvod k udělení poučení ve smyslu § 118a odst. 2 o. s. ř. nepředstavoval.

Jinak je tomu ovšem, pokud jde o nedostatek poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř. V judikatuře dovolacího soudu bylo již opakovaně konstatováno, že soud prvního stupně může své rozhodnutí založit na závěru, že účastník přítomný při soudním jednání neunesl důkazní břemeno, jen v případě, že mu předtím bezvýsledně poskytl poučení podle právě citovaného ustanovení (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 1069/2003, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2009, sp. zn. 23 Odo 1509/2006, případně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1124/2013). Zmíněné poučení je přitom třeba udělit nejen účastníku, který dosud ke spornému tvrzení neoznačil žádný důkaz nebo který identifikoval pouze důkazy zjevně nezpůsobilé

jím předestřené vylíčení skutkového stavu prokázat, ale i tehdy, provedl-li soud ohledně určitého tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nebylo prokázáno, a pokud by proto daná procesní strana nemohla být ve věci úspěšnou (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 2959/2010, případně rozsudek téhož soudu ze dne 19. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 5408/2014). Předestřela-li žalovaná v rámci své procesní obrany (ba jako její ústřední prvek) tvrzení, že se stát chopil držby obrazu a počal se k němu chovat jako ke svému vlastnictví již před 25. 2. 1948, a neměl-li obvodní soud jí navržené důkazy za postačující k prokázání této skutkové verze, bylo nutné, aby žalovanou ve shodě s § 118a odst. 3 o. s. ř. vyzval k označení dalších důkazů a poučil ji o následcích nesplnění řečené výzvy. Závěr odvolacího soudu, že zmíněného poučení nebylo třeba, je tudíž nesprávný. K poukazu žalobkyně na existenci profesionálního právního zastoupení žalované postačí podotknout, že poučovací povinnost dle § 118a odst. 3 o. s. ř. je směřována i vůči účastníku, který je zastoupen advokátem (srovnej mimo jiné rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1491/2002, a ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2854/2006).

Nejvyšší soud ve světle předeslaného zrušil rozsudek Městského soudu v Praze a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2, věta první, o. s. ř.). Přestože k nedůslednosti v interpretaci aplikačních předpokladů § 118a odst. 3 o. s. ř. došlo i v řízení před soudem prvního stupně, neshledal dovolací soud nezbytným přikročit též ke kasaci prvoinstančního rozsudku, neboť naznačený nedostatek může v intencích § 213b o. s. ř. napravit sám městský soud (srovnej blíže např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2247/2014).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti